

Uchwała nr 190
Rady Działalności Pożytku Publicznego
z dnia 30 kwietnia 2026 r.
w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej
oraz niektórych innych ustaw (UD315)

Na podstawie art. 35 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2025 r. poz. 1338) oraz § 10 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie Rady Działalności Pożytku Publicznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2052), uchwała się stanowisko Rady Działalności Pożytku Publicznego w sprawie projektu ustawy o o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (UD315)

§ 1.

Rada Działalności Pożytku Publicznego (RDPP) pozytywnie ocenia kierunek zmian w systemie pomocy społecznej wyrażoną w projekcie ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (UD315).

§ 2.

Zarazem RDPP, korzystając ze swoich uprawnień wynikających z art. 35 ust. 2 pkt 1), 2) i 5) Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie:

- 1) Stoi na stanowisku, że lokalny plan rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji musi być zgodny z aktami prawa miejscowego obowiązującymi w danej jednostce samorządu terytorialnego (jst), zachowując spójność ze strategiami, programami i innymi dokumentami przyjętymi przez jst na podstawie odrębnych przepisów.
- 2) Zauważa, że w przypadku zlecenia usług społecznych przedsiębiorstwom społecznym powinny one funkcjonować jako podmioty not for profit i prowadzić działalność w sposób analogiczny do podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 2 i 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

- 3) Wskazuje, że wszelkie zlecenie usług społecznych organizacjom obywatelskim, powinno, niezależnie od przyjętego trybu, odbywać się przy pełnej refundacji kosztów bezpośrednich i pośrednich ich realizacji oraz być traktowane jako powierzenie w sferze zadań publicznych w sensie Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

§ 3.

- 1) RDPP wskazuje ponadto na potrzebę konsekwentnego uwzględnienia w dalszych pracach nad reformą systemu pomocy społecznej realizacji konstytucyjnej zasady pomocniczości w relacji pomiędzy administracją publiczną a organizacjami obywatelskimi. Oznaczałoby to wprowadzenie pierwszeństwa realizacji usług społecznych przez organizacje obywatelskie oraz podmioty ekonomii społecznej, zarówno przed podmiotami należącymi do sektora finansów publicznych jak i przed podmiotami o charakterze komercyjnym. Rozwiązanie takie, w szczególności oparte na trybie powierzenia realizacji zadania publicznego z art. 11 ust. 2 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zastosowane w relacji z podmiotami komercyjnymi przyczyniłoby się do podwyższenia jakości usług (jako że celem usługodawcy nie byłaby maksymalizacja zysku), natomiast w relacji z podmiotami sektora finansów publicznych do reinwestowania ewentualnych nadwyżek finansowych w świadczenie usług społecznych, a nie "odprowadzenie" ich do budżetu. Pierwszym krokiem w tym kierunku mogłoby być umożliwienie jednostkom samorządu terytorialnego fakultatywnego wprowadzenia takich regulacji na swoim terenie oraz zachęt finansowych zmierzające w tym kierunku.
- 2) Ponadto Rada uważa, że należy rozpocząć prace nad kompleksowym rozwiązaniem ustawodawczym, uwzględniającym komplementarność aktywności obywatelskiej w zakresie pożytku publicznego i ekonomii społecznej.

§ 4.

Niezależnie od tego, RDPP pozytywnie ocenia w szczególności następujące kierunki zmian zawarte w proponowanej obecnie regulacji:

- 1) wzmacnianie usług społecznych w miejscu zamieszkania, w tym mieszkalnictwa wspomaganego
- 2) poprawę koordynacji wsparcia oraz sytuacji kadr pomocy społecznej
- 3) poprawę dostępności dla grup szczególnie narażonych na wykluczenie
- 4) wspieranie procesu wychodzenia z kryzysu bezdomności, w tym wprowadzenia nowych zasad właściwości gminy dla świadczeń przyznawanych osobom w kryzysie bezdomności (udzielanie wsparcia w miejscu faktycznego pobytu osoby, a nie – jak dotychczas – w gminie ostatniego zameldowania na pobyt stały), wprowadzenie do ustawy regulacji dotyczących streetworkingu, jednoznaczne wskazanie osób w kryzysie bezdomności jako odbiorców usług w mieszkaniach treningowych i wspomaganym oraz dopuszczenie możliwości korzystania z noclegowni przez osoby znajdujące się pod wpływem środków odurzających
- 5) rozszerzenie katalogu przesłanek zasiłku celowego o koszty transportu publicznego i usamodzielnienia
- 6) wprowadzenie do zadań ministra analizy zjawiska niekorzystania z prawa do świadczeń pomocy społecznej.

§ 5.

Wskazując na konieczność dokonania korekt proponowanej obecnie regulacji, RDPP w szczególności:

- 1) Wnosi o uwzględnienie w regulacji dotyczącej ograniczenia okresu wypłacania zasiłku celowego sformułowania, że ograniczenie to odnosi się do okresu 12 miesięcy od daty przyznania świadczenia, a nie do okresu nie dłuższego niż jeden rok kalendarzowy.
- 2) Uważa za niezbędne wprowadzenie streetworkingu bezdomności do katalogu zadań obowiązkowych gminy liczącej powyżej 50 tys. mieszkańców (a nie tylko do katalogu zadań własnych gminy) oraz objęcie grupy zawodowej streetworkerów analogicznym poziomem ochrony i wsparcia, z jakiego korzystają pracownicy socjalni.
- 3) Wnosi o taką modyfikację regulacji dotyczących mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego, aby możliwa była jak najszersza implementacja rozwiązań

idących w kierunku wyraźnego oddzielenia zamieszkania od usługi, co w przypadku mieszkalnictwa wspomaganego oznaczałoby możliwie trwały i stabilny tytuł prawny do lokalu (w szczególności w formie najmu), połączony ze świadczeniem usługi społecznej polegającej na wsparciu oraz aby możliwe było szerokie wprowadzenie szczególnego rodzaju usługi w formule “najpierw mieszkanie”, opartej na stabilnym tytule prawnym.

- 4) Wnosi zarazem o takie uzupełnienie przepisów dotyczących mieszkań treningowych i wspomaganych, aby gmina kierująca zobowiązana była do zawarcia umowy z podmiotem prowadzącym mieszkanie, określającej wysokość dofinansowania przypadającego na mieszkańca.
- 5) Stoi na stanowisku, że ewentualne wyjątki od zasady kierowania do domów pomocy społecznej wyłącznie osób pełnoletnich muszą być w każdym indywidualnym przypadku uzasadnione poprzez wykazanie, że nie są dostępne alternatywne formy pomocy, takie jak piecza zastępcza czy też ośrodki terapeutyczno-wychowawcze. W razie braku dostępności takich alternatywnych form pomocy jednostki samorządu terytorialnego powinny zostać zobowiązane do ich zapewnienia na swoim terenie w ramach procesu deinstytucjonalizacji.
- 6) Apeluje o uzupełnienie regulacji dotyczącej wprowadzenie do zadań ministra analizy zjawiska niekorzystania z prawa do świadczeń pomocy społecznej, tak aby sporządzany był coroczny, publicznie dostępny raport uwzględniający czynniki takie jak wiek, płeć, niepełnosprawność, typ gospodarstwa domowego oraz terytorium, obejmujący obok pomocy społecznej sensu stricto również dodatki mieszkaniowe i zasiłki rodzinne.

§ 6.

Zarazem RDPP, biorąc również pod uwagę fakt, że projekt został zdefiniowany jako pierwszy etap reformy, ukierunkowany na zwiększenie dostępności i jakości usług społecznych, wskazuje na istotne mankamenty obecnego systemu pomocy społecznej i konieczność ich naprawy. Rada w szczególności wskazuje, że nowelizacja w obecnym kształcie nie odpowiada na najpoważniejszy problem świadczeń finansowych pomocy społecznej, czyli na postępującą erozję kryteriów dochodowych i rosnącą “lukę socjalną”. I tak, w 2024 r. aż 975 tys. osób żyjących w skrajnym ubóstwie było formalnie

„zbyt zamożnych”, by zostać uznanymi za ubogie według ustawy o pomocy społecznej, przy czym podwyższenie kryteriów dochodowych w 2025 r. (obowiązujące do końca 2027 r.) jest dalece niewystarczające. Nie jest możliwe skuteczne przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu poprzez rozwój usług społecznych przy pozostawieniu ustawowych progów pomocy finansowej daleko w tyle za realiami życia. Należy zatem wprowadzić automatyczną, coroczną waloryzację kryteriów dochodowych w oparciu o zmodyfikowany próg interwencji socjalnej, a także silniejsze gwarancje proporcjonalności przy stosowaniu sankcji wobec świadczeniobiorców.¹

§ 7.

Niniejszą uchwałę należy przekazać Ministrowi Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

§ 8.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Współprzewodniczący
Rady Działalności Pożytku Publicznego
Michał Braun
Maciej Kunysz

¹ Raport Poverty Watch 2025